

CALCARUL, SURSĂ DE VIAȚĂ

Prof. NICOLAE-RUSALIN SICOE
Școala Generală, Ciuruleasa

1. Muntele

În apropierea pasului Buceș Vulcan, deasupra serpentinelor șoselei ce leagă Bradul de Abrud, se înalță o uriașă stâncărie de calcar, cu pereți înalți, abrupti și golași, de culoare alb-cenușie (Fig.1). Este Muntele Vulcanu - sau Vâlcanu - toponimul având la bază cuvântul de origine slavă vluku (lup), denumirea de „vulcanu” datorându-se confuziei toponimului cu neologismul „vulcan”.

Muntele Vâlcan are o suprafață de 52 ha și este o rezervație geologică. Aceasta este o klippă de calcar jurasice ce se ridică impunător în mijlocul formațiunilor de fliș cretacic. Realizând un puternic contrast între abrupturile ce mărginesc masivul calcaros și culmile monotone din jur, Vâlceanul (1264 m) se constituie ca un veritabil martor de eroziune al Munților Metaliferi, situat pe cumpăna de ape dintre Grisul Alb și Arieș. Contrastul este subliniat și de culoarea albă a pereților calcaroși ce domină culmile poienite ori acoperite cu păduri din jur. Vâlcanul se înfățișează ca un vapor imens plutind pe o mare verde. Pereți masivului de calcar poartă amprenta unei modelări carstice și totodată periglaciare, fiind specifice mici contraforturi, donjoane și tancuri ascuțite, iar între ele se insinuează adâncituri, de la caneluri până la hoance, din care se revarsă puternice conuri de grohotiș.

Deosebit de interesantă este geneza acestui masiv calcaros, întrucât, deși de vârstă jurasică, el stă pe formațiuni mai noi, cretacee, deci în poziție stratigrafică anormală. Din șirul ipotezelor care caută să explice fenomenul respectiv se remarcă cea care-1 consideră un rest al unei mari pânze de acoperire (M.Ilie-1953), respectiv un petec de acoperire (S. Bordea-1971).

2. Vegetația

Vegetația prezentă pe stânca Vâlcanului este deosebită vis-a-vis de vegetația din jurul muntelui de calcar. Astfel, făgetul de pe Vâlcan aparține asociației *Dentarieto gladulosa*. Vegetația stâncilor și grohotișurilor calcaroase ale Vâlcanului, cuprinde pe versanți nordici un număr redus de specii termofile, ca urmare a existenței unui microclimat răcoros și umed, menținut mai ales de vegetația pădurilor învecinate. Pereții stâncoși, cu o expoziție sudică, constituie un mediu prielnic de viață pentru elementele xerofile și termofile de origine sudică, adaptate condițiilor de extremă uscăciune, temperaturilor ridicate din timpul verii și a unui microclimat mai blând în timpul iernii. Dintre speciile care vegetează pe aceste locuri aride și însorite amintesc: *Festuca pollens*, *Avenostrum decorum*, *Melica ciliata*, *Coronilla varia*, *Trifolium medium*, *Silene dubis*, *Fragaria vesca*, etc.

Dintre endemitele țării noastre prezente pe Vâlcan amintesc următoarele specii: *Aconitum moldavicum*, *Avenostrum decorum*, *Dentalia glandulosa*, *Festuca versicolor*, *Silena dubia*, *Sorbus dacica*, *Thymus comosus* și *Hypericum umbellrum*.

La poalele Vâlcanului, acolo unde ies la suprafață ape reci și limpezi se întâlnește o vegetație de mlaștină săracă în specii, aparținând asociației *Cariceto-Eriophorum latifoliae*, cu următoarea compoziție ffonstică: *Eriophorum latifolium*, *Carox lepidocarpa*, *Holeocaris palustris*, *Egruisetum palustre*, *Ranunculus acer*, *Potentilla erecta* iar dintre mușchi *Philonotis pogspitesa* și *Minium effine*.

Localnicii urcă pe piscurile Vâlcanului, primăvara, între Paște și Rusalii, când aproape toate plantele au flori.



Fig.1. Situația geografică a Munteii Vulcan

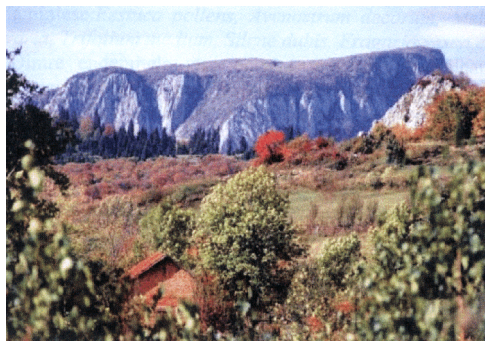


Fig.2. Imagine de ansamblu a Muntelui Vulcan

Cele mai spectaculoase sunt florile roz ale liliacului sălbatic și cele violete ale stângenului de pădure .

Un „pui” al Vâlcanului situat la nord de acesta, se numește Scrintiuș, după numele de aici al liliacul (scrinte). Această mică stâncă se colorează în roz primăvara.

Stâncă Vâlcanului și mica peșteră pe care o adăpostește au atras în ultimul timp numeroși turiști practicanți ai alpinismului.

3. Locuitorii

La poalele Vâlcanului este situat satul cu același nume, care aparține administrativ de comuna Ciuruleasa din județul Alba. Acesta este un sat mic (92 locuitori), de tip risipit care se desfășoară pe o pantă domoală între pasul Cotoncu (725 m) și stâncile de calcar.

Locuitorii satului se ocupă cu agricultura, pomicultura, păstoritul, silvicultura și prelucrarea calcarului. Aceștia din urmă sunt vărarii, niște relicve preistorice în era informaticii. Ocași de bună voie, care muncesc din greu , pentru ei și familia lor.

Bulgării de var nestins, obținuți cu atâta trudă, sunt încărcăți în căruțe cu coviltir sau, mai nou, în camioane, și duși în târgul Abrudului ori Bradului, în satele din câmpie, pentru a fi vânduți ori schimbați pe „bucate” (grâu, porumb, orz).

Turismul rural și agricultura ecologică sunt alternative pentru viitor, vărăritul fiind o activitate foarte spectaculoasă care prezintă potențial turistic. Sigur, niște nemți ori japonezi ar fi fascinați să vadă cum face vărarul bolta rece a cuptorului ori să petreacă



Fig.3. Flora endemică

o seară în fața unei vărarnițe aprinse și a unui “ pahar” de vinars.

4. Vărăritul

În Munți Apuseni există un obicei gospodăresc de primăvară. Fiecare gospodărie trebuie să arate „fain” și curat, în așteptarea Sfințelor Paști, așa că pereții caselor se văruiesc, ca și pomii fructiferi din curți și livezi. Locuitorii din satele și cătunele Apusenilor, orășenii Abrudului, Câmpeniului și Bradului, și chiar cei din zonele depresionare învecinate, apelează pentru aceasta la vărari care aduc varul nestins pe piață, nicidecum la noile produse realizate cu o tehnologie superioară (varul praf ori lavabil) mult prea scumpe pentru posibilitățile lor.

Aceasta activitate, prin care se obține varul prin arderea calcarului în cuptoare rudimentare, se mai practică în satul Vâlcan de 5 familii, în satul Bodrești de 3 familii și în satul Bidigești de 3 familii, toate din comuna Ciuruleasa.

Oameni care prestează această muncă sunt tot mai puțini, pentru că este o muncă dură, dificilă și cere multă trudă și pricepere: o adevărată știință ce se învață încă din copilărie. Rolul principal îl deține vărarul (bărbatul) dar la munca “facerii” varului participă și femeile și copiii.

Voi descrie procedeul tehnologic.

Activitatea începe cu extragerea pietrei de var (calcarul) din grohotișul ce înconjoară stâncile Vâlcanului și transportul acesteia cu carele cu boi cu “loitre” (margini din lemn ridicat) la vărarniță. Tot aici se aduc lemne

de foioase , în special fag și carpen, pentru arderea cuptorului.

Vărnarița este de fapt o groapă zidită cu piatră de râu, adâncă de 1,5 - 1,8 m, cu un diametru de 1 - 1,5 m. Partea de față a cuptorului este dreaptă și este despărțită în două printr-o punte metalică solidă, prin partea superioară se introduc lemnele iar prin cea inferioară se scot cărbunii. Groapa este rotundă sau ovală. La o înălțime de 50 cm din fundul gropii este un brâu lat de piatră de jur-împrejur, pe care se așează piatra de var pentru ars. De aici se începe clăditul rocilor de calcar care se finalizează printr-o boltă rece, care rezistă datorită gravitației și datorită cioplirii pietrelor în formă de trunchi de piramidă. Trebuie multă pricepere pentru “grămădirea” vărarniței.

Pentru ars sunt necesare 4-5 căruțe de lemne crăpate “blăni” și cel puțin 12 ore de ardere continuă. Când fumul și piatra capătă culoarea albă varul este gata .Se lasă să se răcească apoi este transportat la locurile de vânzare.

* * *

Cunoașteți legenda lui Sisif ?

Este vorba despre personajul mitologic care a fost condamnat, în Infern, să împingă mereu o stâncă spre vârful unui munte, iar atunci când ajungea sus , stâncă se prăbușea și truda lui reîncepea de la poale. Cam așa își duc traiul și vărarii din mijlocul Apusenilor, deși dispar încetul cu încetul, odată cu meseria lor, de care nu va mai fi nevoie , nu peste multă vreme.



Fig.4. Vărnarița



Fig.5. Arderea varului



Fig.6. Casa văraruului, la poalele Vulcanului